

Źródło: Bliżej Przedszkola, maj 2010

dr Marta Korendo

Jak pomóc dziecku z zespołem Aspergera?

Dziecko z zespołem Aspergera może znaleźć się w każdej grupie przedszkolnej lub w każdej klasie. Wiele przypadków nie zostaje wcześniej zdiagnozowanych, a pozornie prawidłowy rozwój mowy małych dzieci usypia czujność otoczenia. Często to matki jako pierwsze sygnalizują niepokój związany z zaburzonymi zachowaniami czy reakcjami dziecka i ta bardzo cenna i rzadko bezpodstawna intuicja matek jest wystarczającym powodem, aby poszukać specjalisty mogącego zdiagnozować dziecko. Niekiedy jednak rodzice wypierają sygnały o nieprawidłowościach i negatywnie reagują na informacje przekazywane przez nauczycieli. Zwykle argumentują to twierdzeniem, że w domu dziecko nie wykazuje aż tylu problematycznych zachowań. W dużym uogólnieniu taki wniosek jest możliwy do sformułowania, jeśli uwzględni się fakt, że wiele dysfunkcji ujawnia się podczas współbycia w grupie, a w domu dziecko wymusza dostarczenie mu aktywności o typie autostymulującym lub fiksacyjnym, np. oglądanie telewizji, korzystanie z Internetu, gry komputerowe, aktywności ruchowe itp.

Niepokojące zachowania muszą zostać poddane diagnozie, postawa zachowawcza, zakładająca czekanie na samoistną poprawę nie może obowiązywać w żadnej placówce edukacyjnej.

Dziecko z zespołem Aspergera potrzebuje terapii uwzględniającej dysfunkcje w obszarze językowym, społecznym i emocjonalnym. Wszystkie one ściśle wiążą się ze sobą z oczywistą nadrzędną rolą języka, jako narzędzia kształtującego zachowania społeczne i emocjonalne.

O terapii w zakresie budowania systemu językowego nie wolno zapominać nawet wtedy, kiedy dziecko posługuje się, charakterystycznym dla zespołu

Aspergera, wyrafinowanym, skomplikowanym językiem, pamięta trudne słowa, recytuje długie wiersze. Najczęściej jednak posiada równocześnie deficyty w nazywaniu prostych zjawisk codziennych, np. najbliższych osób, kolorów, nazw posiłków lub ubrań. Potrafi wymienić stolice większości państw świata, ale nie potrafi przypomnieć sobie, co jadło na śniadanie. Deficyty obserwujemy przede wszystkim w słownictwie nazywającym relacje (przestrzenne, czasowe, gradualne, przyczynowo-skutkowe) - dziecko nie potrafi powiedzieć, kto jest wyższy, kto jest starszy, nie rozumie, co to znaczy *za dwa dni*, nie potrafi powiązać zdarzeń według relacji przyczyna - skutek. Wypracowanie umiejętności posługiwania się tymi określeniami oznacza wyposażenie dziecka w narzędzie do prawidłowego oglądu świata i zauważania obowiązujących w nim zależności. Bez tego świat ten jawi się jako zbiór niepowiązanych elementów, bez reguł, bez systemu.

Językowa terapia dziecka z zespołem Aspergera opiera się o Symultaniczno-Sekwencyjną Metodę Nauki Czytania. Metoda opracowana w Krakowie przez prof. Jagodę Cieszyńską zakłada budowanie systemu językowego zgodnie z modelem rozwojowym poprzez czytanie. Jej podstawowym założeniem jest wyeliminowanie rozpoznawania liter jako elementu graficznego na rzecz odczytywania sylab jako nośników znaczenia.

Prawidłowy rozwój językowy wyznacza także poziom funkcjonowania społecznego oraz pozwala kształtować emocje i modele reakcji. Reguły postępowania przekazywane są głównie językowo, np. *nie wolno...*, *trzeba...*, *należy...*, *nie...bo...*. Dziecko musi rozumieć te przekazy, aby próbować postępować zgodnie z nimi albo wiedzieć, że zrobiło źle. Podobny problem dotyczy emocji.

Deficyty funkcjonowania lewej półkuli mózgu powodują zaburzenia sprawności sekwencyjnych zarówno w działaniu, jak i w języku. Oznacza to nieporadność dzieci z zespołem Aspergera w zakresie samoobsługi oraz umiejętności budowania dłuższych wypowiedzi, zawierających kilka informacji powiązanych np. czasowo. Nawet wtedy, kiedy na pojedyncze pytania dzieci odpowiadają logicznie, w dłuższych wypowiedziach logika i porządek zostają wyraźnie zaburzone. Umiejętność budowania dialogu oraz opowiadania powinny znaleźć się na liście ważnych zadań terapeutycznych, ponieważ warunkują

nawiązywanie i podtrzymywanie relacji społecznych oraz pozwalają na myślowe porządkowanie świata.

W obszarze oddziaływań terapeutycznych powinna znaleźć się także zabawa tematyczna oraz symboliczna. Obydwie formy są ściśle związane ze sprawnościami językowymi oraz umiejętnością naśladowania. Dzieci z zespołem Aspergera zwykle nie potrafią bawić się w grupie, słabo albo w ogóle nie wcielają się w role, nie rozumieją zasad gier zespołowych. Ważne jest zatem, aby uczyć dzieci różnych form zabawy, nie zapominając ponownie o nadrzędnej roli języka.

Istotną pomocą okazywaną dziecku z zespołem Aspergera jest ciągłe motywowanie i zachęcanie dziecka do bycia z grupą oraz niepozwalanie na przedłużające się stany izolacji. Ciągłe przywracanie dziecka do współbycia i współdziałania jest najlepszym sposobem na wypracowanie takiej intencji u dziecka. Trzeba jednak podkreślić, że placówka przyjmująca dziecko z zespołem Aspergera musi być do tego zdania przygotowana, aby błędnie nie interpretować zachowań i reakcji dziecka, a przez prawidłową ocenę możliwości poznawczych oraz społecznych dostosowywać wymagania do potrzeb i wykazywanych deficytów. Dziecko z zespołem Aspergera, wbrew reakcjom i zachowaniom, potrzebuje w swoim otoczeniu osób silnych, potrafiących konsekwentnie (o wiele bardziej, niż w przypadku dzieci zdrowych) wyznaczać granice i stosować reguły.